

PŘÍLOHA Č. 1

Scénář rozhovoru

základní otázky

1. Jaké metody podpory poskytujete žákovi s lehkým mentálním postižením? Co vás vedlo k výběru těchto metod?
2. Jsou metody, které jste zkusil/a a dále je nevyužíváte? Pokud ano, jaké metody to jsou a proč je již nevyužíváte?
3. Poskytujete žákovi s lehkým mentálním postižením hodiny předmětu speciálně pedagogické péče? Pokud ano, jak tato péče probíhá a na co je zaměřena?
4. Poskytujete podporu žákovi s lehkým mentálním postižením při začleňování do třídního kolektivu?
5. Pracujete během začleňování i se spolužáky případně s pedagogy či s asistenty pedagogů? Pokud ano, jak tato práce probíhá?
6. V jakých oblastech potřebují pedagogové nejvíce pomoci při realizaci vzdělávání žáka s lehkým mentálním postižením?
7. Pomáháte pedagogům nastavovat snížené očekávané výstupy ve vzdělávání žáka s lehkým mentálním postižením? Zda ano, jakým způsobem?
8. Jak dlouho působíte ve školství?
9. Jak dlouho jste již na pozici školního speciálního pedagoga?
10. Na jakých pozicích (v oblasti školství) jste dříve pracoval/a?

přidané otázky

1. Jaká je spolupráce s rodiči? Zajímají se o podporu, kterou žákovi poskytujete? Jsou v pravidelném kontaktu se školou? Zajímají se o to, jak mohou se žákem pracovat v domácím prostředí?
2. Jak ze své pozice školního speciálního pedagoga vnímáte inkluzi u žáků s lehkým mentálním postižením na základních školách hlavního vzdělávacího proudu?

PŘÍLOHA Č. 2

Ukázka přepsaného a okódovaného rozhovoru

Ř – řešitel rozhovoru, A – školní speciální pedagožka účastníci se rozhovoru

ROZHOVOR	KÓDOVÁNÍ
<p>Ř: Dobrý den, jen na začátek upozorním, že rozhovor je nahráván a bude uchováván do obhájení diplomové práce.</p> <p>A: „V pořádku, souhlasím.“</p> <p>Ř: Ještě se ujistím, že tedy působil na pozici školního speciálního pedagoga na škole hlavního vzdělávacího proudu a ve škole máte žáka s lehkým mentálním postižením, je to tak?</p> <p>A: „Ano, je to tak. Působím na základní škole a máme dva žáky s lehkým mentálním postižením-chlapce a dívku.“</p> <p>Ř: Výborně, tak já tedy hned začnu první otázkou. Jaké metody podpory a jaké přístupy využíváte u žáka s lehkým mentálním postižením během výuky? A proč volíte právě tyhle?</p> <p>A: „No tak jak jsem říkala, tak máme ve škole dva žáky a u každého vlastně využíváme trochu jiné přístupy. Při volbě metod a přístupu vycházíme hlavně z doporučení od SPC a názoru třídních učitelek. U obou máme samozřejmě vytvořený individuálně vzdělávací plán, v rámci kterého máme nastavené snížené výstupy, dále je u obou respektováno jejich tempo a dostávají zkrácené zadání a úkoly a také se hodně využívají názorné pomůcky a multisenzoriální přístup. Oba dva také pracují s učebnicemi a pracovními sešity pro žáky s lehkým mentálním postižením. U chlapce, který je aktuálně ve druhé třídě, máme asistenta pedagoga, se kterým pracují individualizovaně během hodin. V hlavních předmětech má mimo snížených výstupů také speciální učebnice pro žáky s LMP. Chlapec má také diagnostikovanou DMO s hemiparetickou formou. Asistentka se během výuky zaměřuje také na rozvoj jemné i hrubé motoriky, na posilování pozornosti, ale také pravidelně zařazuje přestávky nebo relaxační techniky. Na začátku školního roku odcházeli i z hodin, aby se mohl projít a rozhýbat-to je vždy jen v určitém období. Dívka asistenta pedagoga přiděleného nemá, ale jednou týdně má s učitelkou pedagogickou intervenci. Mimo metody podporující výuku, dbáme také na jejich zapojení v kolektivu třídy, takže paní učitelky hodně využívají skupinovou práci a projektové metody.“</p> <p>Ř: Tak to jste mi rovnou i trochu odpověděla na otázku, která bude následovat později. Ted' se chci zeptat, zda jsou nějaké metody, které se v praxi u vašich žáků neosvědčily?</p> <p>A: „No tak já na této pozici působím od začátku letošního školního roku, kdy teda oba žáci již na školu chodili vloni, takže já osobně o takových metodách nevím. Je možné, že kdysi od něčeho upouštěli, ale nic takového se ke mně nedostalo. Učitelky mají již osvědčené metody, které využívají a vyhovují jim ve výuce i žákům samotným.“</p> <p>Ř: Je skvělé slyšet, že volba je ovlivněna nejen doporučením, ale i samotnými žáky a učiteli.</p> <p>A: „Ano, tak to si myslím, že je pro efektivní podporu vzdělávání zásadní, aby to vyhovovalo hlavním realizátorům.“</p>	<p>metody podpory PSPP začleňování do kolektivu pomoc k pedagogům a AP spolupráce s rodiči názor na inkluzi</p>

Ř: To s vámi souhlasím. Ted' bych se ráda zeptala, zda jsou žákům poskytovány hodiny předmětu speciálně pedagogické péče a pokud ano, tak jakou mají náplň, na co se v nich zaměřujete?

A: „No tak **tyto hodiny nemá doporučené ani jeden z nich**. Žákyně tedy nemá ani přidružené problémy ve smyslu nějakých těžších dysek nebo tak, ale chlapec má vlivem DMO značně zhoršenou grafomotoriku a řečový projev, ale ani u něho nám SPC tento předmět nedoporučilo. A při loňském hodnocení podpůrných opatření, co jsem koukala, nikdo změnu nenavrhol.“

Ř: Aha, to je zajímavé, ale tak asi to nemá nějak zásadní dopad na průběh vyučování. Já se ted' dostanu k té otázce, kterou jste mi už lehce zodpověděla. Jelikož pro žáka s lehkým mentálním postižením může být náročné začlenit se nebo zapojit se do kolektivu, tak mě zajímá, jestli využíváte nějaké metody pro podporu začleňování a případně jestli nějak v tomto ohledu využíváte asistenta pedagoga, který tedy je u chlapce?

A: „No tak podle třídních učitelek a asistentky je **začlenění a zapojení těchto žáků bez problémové**. Aktivita podporující třídní klima a bezpečné prostředí jsou zapojovány pravidelně jako prevence, ale nijak speciálně se tohle u nás neřeší. A **asistentka je ve třídě po celou dobu vyučování**, takže případné konflikty pomáhá řešit, ale o nějakém velkém problému se nedá mluvit. Snad to tak i zůstane. **Oba jsou ve svých třídách oblíbení a mají tam kamarády**.“

Ř: No tak to je skvělé. Já se ted' od žáků posunu směrem k učitelům a asistentům pedagoga. Jako první mě zajímá, v čem potřebují vaši pomoc? S čím se na vás nejčastěji obracejí při realizaci výuky těchto žáků?

A: „Tak jako první asi zmíním to, s čím přijdou obvykle hned a to je **orientace v doporučení a překlad pojmu**, které tam jsou. Učitelé někdy doporučení nerozumí s potřebují vysvětlit, co je tím myšleno a co z toho pak vyplývá pro ně do té praxe. Nechtějí poučky, ale jasné informace. Pak spolu hodně spolupracujeme při **psaní IVP**, kdy jde buď o celou jeho tvorbu nebo třeba jen kontrolu vyplnění a nastavení snížených výstupů. A za tuhle spolupráci jsem ráda, protože učitelé jinak hodně chtějí, abych to psala jen já, ale našťástí se mi vždy povede jim vysvětlit, že to nemohu psát jen já, když oni mají toho žáka v hodinách a oni ho učí. A také teda učitelům připomínám, že IVP můžeme během roku upravovat, tak ať se nebojí, tak dávat ty cíle, které ted' chtějí. Pak bych asi zařadila **pomůcky** – ať už zprostředkování objednávky, návrhy na stránky a konkrétní pomůcky nebo praktická ukázka využití dané pomůcky. Obvykle jim pošlu spoustu možných stránek nebo pomůcek, ale konečný výběr nechávám na učitelkách a asistentce, jelikož ony tu pomůcku budou využívat a ony vědí, v čem ten žák potřebuje ty pomůcky. Samozřejmě se také radíme v tom, jak žáky **hodnotit** a ted' také jak je vhodně **motivovat**. No a asistenty obvykle zajímá, jak s tím žákem pracovat v hodinách.“

Ř: Je pravdou, že motivace k učení ted' postrádá spoustu žáků. Vy jste se zmínila o snížených očekávaných výstupech, což je prakticky nejzásadnější podpůrné opatření, které žák s lehkým mentálním postižením v běžné škole má. Pomáháte je učitelům nastavovat nebo si je nastavují sami? Víím, že jsou daná v rámci RVP ZV, ale jde mi o to praktické nastavování.

A: „Asi chápu, jak to myslíte, ale kdyby ne, tak mě zastavte. Ano, snížené výstupy jsou klasifikované v RVP ZV stejně jako očekávané výstupy. **Já obvykle pomáhám učitelům hledat ty vhodné dejme tomu**. **Hledáme takové, abychom toho žáka nepodceňovaly, ale zároveň aby šlo o dosažitelný cíl**. Třeba paní učitelka u žákyně ve třetí třídě nastavuje výstupy v rámci IVP vyšší než by

musela, jelikož ji chce vlastně dotáhnout výš, protože z ní cítí, že na to má. Já proti tomu nic nemám, jelikož v tomhle je paní učitelka větší odbornice a pokud to nepůjde, tak se IVP upraví. Takže co se těch výstupů týče, tak pracujeme takhle no. Tak snad jsem na otázku dala adekvátní odpověď.“

Ř: Ano, určitě jste dala. Vy jste teď zmínila, že berete paní učitelku jako odbornici, berou takhle ti učitelé i vás?

A: „Ano, určitě berou. Dokonce kolikrát mi přijde, že mě přeceňují a zapomínají na to, že v mnoha oblastech jsou většími odborníky než já. U nás na škole je tohle naštěstí super, všichni se respektujeme jako odborníci a se všemi se dobře spolupracuje.“

Ř: Tak to je skvělé. Dál mě zajímá metodické vedení pedagogů nebo asistentů pedagoga. Vedete nějaká setkávání v rámci kterých by probíhalo metodické vedení?

A: „Tak já nic takového **nevedu**. Asistenti pedagoga, kteří na naší škole jsou se každý týden setkávají a radí se, sdílí své poznatky z hodin, pomáhají si. Já se těchto setkání také účastním, pokud to jde a jsem jim tam k dispozici.

Využívám to zároveň jako možnost dozvědět se o možných žácích, které se jeví jako problematické. **Tato setkávání má na starosti naše úžasná hlavní**

asistentka. Ta se mnou teda hodně komunikuje i ve volných chvílích a jde o různé oblasti. V posledních dnech jsme hodně řešily komunikaci s rodiči a teď mi i navrhla, jestli bych si asistenty nechtěla vzít pod křídla já, ale tím si zatím nejsem jistá. Učitele také nijak nevedu, ale **kdykoli potřebují, tak mohou přijít nebo mi mohou napsat a vše okamžitě řešíme nebo konzultujeme**.“

Ř: Je skvělé, že u vás mají asistenti i učitelé, jak se říká, dveře vždy otevřené. Já se teď dostávám k vám samotné. Jak dlouho působíte na pozici školního speciálního pedagoga?

A: „Nastoupila jsem na tento školní rok, takže od srpna 2023. Jsem přijata za kolegyni, které odešla na mateřskou dovolenou.“

Ř: Tak to působíte chvílku. A máte předpokládám tedy vystudovanou speciální pedagogiku, je to tak?

A: „Ano, mám bakaláře ze speciální pedagogiky a v květnu bych měla státnicovat na magisterském oboru se stejným zaměřením, tak snad se to podaří.“

Ř: No nepochybuji o tom, že se vám to povede. A ve školství jste až teď nebo máte již nějaké zkušenosti?

A: „No moc děkuji za podporu. Nejsem ve školství až teď. Před nástupem sem do školy jsem rok pracovala jako učitelka v mateřské škole.“

Ř: Tak já jsem se chtěla ptát, na jakých pozicích jste ve školství již působila a jak dlouho ve školství pracujete a na to jste mi vlastně už odpověděla.

A: „Učitelka ve školce rok a školní speciální pedagog teď od srpna no, takže ve školství jsem nějaký rok a půl zhruba. A ráda bych si jednou vyzkoušela práci v SPC.“

Ř: Tak snad se vám to povede a pak uvidíte, jestli vás víc zaujme ŠPP nebo ŠPZ. Já jsme pár rozhovorů již měla a přidala jsem si pár otázek, tak vám je teď postupně také ještě položím. Tou první je spolupráce s rodiči nebo zákonnými zástupci žáků s lehkým mentálním postižením. Jak spolupracují s učitelkami popřípadě s vámi, zajímají se?

A: „No tak to je taková těžší otázka dá se říct. **U chlapce se rodiče zajímají, komunikují s asistentkou i třídní učitelkou. Zajímá je, jak na tom chlapec je a jak se s ním pracuje. Ale celková spolupráce s nimi je obtížnější. Ale v domácí**

přípravě jsou poctiví a s chlapcem doma pracují. U dívky máme situaci ztíženou, jelikož holčička vyrůstá v dětském domově a „tety“ nemají čas na komunikaci se školou nebo na to, aby řešily, jak s ní mají nebo nemají pracovat a co a jak je jí poskytováno ve škole. Tam je problematické všechno...ať už to jsou omluvenky, dělání domácích úkolů, účast na třídních schůzkách nebo schůzka s třídní učitelkou.“

Ř: Takže i jednoho tak a u druhého jinak. No myslím si, že zde platí jedno hezké tvrzení, které máme s kolegyněmi...práce s dětmi je radost, horší je to až s rodiči. Zajímá mě, kolik máte na škole školních speciálních pedagogů?

A: „Jeee tak to je hezké tvrzení a přikláním se k němu taky. Je pravda, že s dětmi je to obvykle jednodušší než s rodiči no. No já jsem na škole sama. V rámci školního poradenského pracoviště máme metodičku prevence, dvě výchovné poradkyně (jednu pro první a jednu pro druhý stupeň) a pak mě, coby školního speciálního pedagoga.“

Ř: No a dostaly jsme se k poslední otázce, kterou mám pro vás připravenou. Jak hodnotíte inkluzivní vzdělávání u žáků s lehkým mentálním postižením z pozice školního speciálního pedagoga?

A: „No teda...to nejtěžší na konec, koukám. No. Myšlenka inkluze je podle mě dobrá a přínosná. Otázkou ale je, zda je na to naše společnost, a ne jen školství, připravená. Jsme národ s mnoha předsudky a máme tendence takzvaně házet všechny do jednoho pytle. Chápu názory, že inkluze ve školách je na úkor intaktních žáků, protože laická veřejnost není dostatečně seznámena s tímto trendem. Chápu negativní názory a odmítavé komentáře z řad učitelů, protože naše školy nejsou na takové vzdělávání připravené a to jak technickým nebo personálním zázemím, tak například počtem dětí ve třídách nebo obsazením dejme tomu podpůrných pozic-asistenti, školní speciální pedagogové nebo školní psychologové. Co ale nechápu jsou kroky vlády, která přichází s parametrizací asistentů pedagoga, zvažuje zrušení odkladu školní docházky a kdo ví, co dalšího vymýšlí. V celkovém obrazu jsem pro podporu inkluze, jelikož právě u žáků s lehkým mentálním postižením v tom vidím užitek, ale nemělo by se zapomínat na jejich možné limity a taky na ostatní aktéry tohoto modelu, kteří podle mého názoru nejsou dostatečně obeznámeni s tím, jak má vlastně inkluze vypadat a na školy, které nejsou na společné vzdělávání vždy adekvátně připravené.“

Ř: Já vám moc děkuji za účast na mé výzkumném šetření pro mou diplomovou práci. Přeji vám úspěšné dokončení studia a naplnění v pracovní oblasti. Přeji vám hezký večer a ještě jednou vám moc děkuji.

A: „Nemáte vůbec zač. Děkuji a vám přeji to samé. Mějte se hezky.“